

REKOMENDACIJOS VIEŠĄJĮ TRANSPORTĄ KONTROLIUOJANTIEMS PAREIGŪNAMS: kaip elgtis, kai vaikas neturi bilieta arba lengvatą patvirtinančio dokumento?

Pasitaiko atvejų, kai keleivių kontrolės metu paaiškėja, kad viešuoju transportu važiuojantis vaikas neturi bilieta arba dokumento, įrodančio, kad jis turi teisę į lengvatą.

Tokie atvejai tampa emociniu iššūkiu ne tik vaikui bei jo tėvams. Kontrolieriams iškyla dilema – kaip pasielgti teisingai, kad būtų užtikrinta nustatyta tvarka, tačiau tuo pačiu nenukentėtų vaikas.

KOKIUS VEIKSMUS REKOMENDUOJAMA ATLIKTI KONTROLIERIAMS?

Jei tikrinant viešojo transporto keleivius paaiškėja, kad vaikas neturi bilieta ar lengvatą patvirtinančio dokumento, kontrolieriams rekomenduojama dar kartą mandagiai paklausti, ar vaikas su savimi turi bilieta bei dokumentą ir įsitikinti, koks jo amžius. Pasitaiko atvejų, kai vaikas lengvatą patvirtinantį dokumentą turi, tačiau nežino, kad turi jį pateikti kontrolieriui.

Įsitikinus, kad vaikas neturi bilieta ar lengvatą patvirtinančio dokumento, rekomenduojami šie tolesni veiksmai:

JEI VAIKAS YRA JAUNESNIS NEI 16 M.	JEI VAIKAS YRA VYRESNIS NEI 16 M.
Mandagiai informuoti vaiką, kad keliaujantiems viešuoju transportu yra būtina įsigyti bilieta ir priminti, kad lengvatą būtina pagrįsti dokumentu, kitaip bilietas laikomas negaliojančiu.	
Ramiai paaiškinti, kad pagal taisykles už kelionę be bilieta ir be lengvatą patvirtinančio dokumento gali būti skiriama piniginė bauda jo tėvams ar globėjams . Siūloma vaikui suteikti galimybę bilieta įsigyti viešajame transporte.	Ramiai paaiškinti, kad pagal taisykles už kelionę be bilieta ir be lengvatą patvirtinančio dokumento vaikui gali būti skiriama piniginė bauda . Siūloma vaikui suteikti galimybę bilieta įsigyti viešajame transporte.
Atsižvelgti į vaiko amžių, brandą, turimus individualius poreikius ir individualią vaiko situaciją. Jei vaikas turi individualių poreikių ar yra sutrikęs, išsigandęs ar pan., kontrolieriui su juo derėtų bendrauti jautriai bei atsakingai, sudaryti sąlygas saugiai tęsti kelionę, taip pat esant poreikiui pasiūlyti pagalbą susisiekti su tėvais ar globėjais.	
Jei vaikas neturi kelionės bilieta ir neturi galimybės jo įsigyti, rekomenduojama protokolą surašyti viešajame transporte , saugant vaiko, tėvų ar globėjų asmens duomenis. Pagal galimybes, gavus reikiamus tėvų ar globėjų duomenis, protokolą tėvams ar globėjams siųsti ryšio priemonėmis.	Jei vaikas neturi kelionės bilieta ar dokumento patvirtinančio lengvatą ir atsisako įsigyti kelionės bilieta – surašyti administracinio nusižengimo protokolą. Rekomenduojama, esant galimybei, protokolą surašyti vaiko neišlaipinant, saugant jo asmens duomenis.
Jei vaikas neturi kelionės bilieta ar dokumento patvirtinančio lengvatą ir atsisako įsigyti kelionės bilieta – surašyti administracinio nusižengimo protokolą. Rekomenduojama, esant galimybei, protokolą surašyti vaiko neišlaipinant, saugant jo asmens duomenis.	
Jei vaikas atsisako pateikti asmens tapatybės dokumentą, yra agresyvus, apsvaigęs ar jo elgesys kelia grėsmę jo paties ar kitų žmonių saugumui – kviešti policijos pareigūnus.	

Vaiko teisių gynėjai rekomenduoja sprendimą **dėl vaiko išlaipinimo iš viešojo transporto priemonės** priimti atsakingai, kiekvieną atvejį vertinant individualiai, vaiką išlaipinti tik būtinais atvejais, kai nėra kitos galimybės surašyti administracinio nusižengimo protokolo ar kai vaiko elgesys kelia grėsmę jo paties ar kitų žmonių saugumui.

PRIEŠ PRIIMANT SPRENDIMĄ DĖL IŠLAIPINIMO LABAI SVARBU:

- ✓ Išsiaiškinti, ar vaikas turės galimybę toliau tęsti kelionę (pvz., ar žino koku autobusu važiuoti; ar turi pinigų kitam troleibuso bilietui įsigyti ir pan.);
- ✓ Įvertinti galimą pavojų vaiko saugumui (pvz., rizikingi sprendimai, keliantys pavojų vaiko saugumui yra išlaipinimas tarpmiestinio transporto stotelėje ar tamsiu paros metu);
- ✓ Įvertinti vaiko amžių, pastebėti individualius poreikius, vaiko emocinę būklę (pvz., jaunesnio amžiaus vaikams būtina pagalba suprasti, kaip jis gali tęsti kelionę; atkreipti dėmesį, ar vaikas nėra sutrikęs, ar neatsakinėja į klausimus atrodytų keliais išmoktais žodžiais apie kelionės tikslą, ar nepanikuoja, pvz., kartoja, jog turi važiuoti būtent tokio numerio autobusu/troleibusu, ar nesigraudina, neverkia, neįsibaiminęs, vos kalba, ir pan.).

SVARBU!

Visais atvejais kontrolieriui siūloma elgtis supratingai, empatiškai, atsižvelgti į situaciją ir suteikti prioritetą vaiko saugumui.

TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

1. Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – VTAPĮ) 4 str. įtvirtintas geriausių vaiko interesų prioriteto principas įpareigoja priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, vadovautis geriausiais vaiko interesais. Šis principas taikomas remiantis konkrečia individualaus vaiko situacija, vertinant ir nustatant, kas naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje, atsižvelgiant į vaiko nuomonę, jo identiškumą, šeimos aplinkos ir šeimos ryšių išsaugojimą ir santykių palaikymą, vaiko poreikių, atitinkančių jo amžių, vystymąsi, gebėjimus ir brandą bei užtikrinančių tinkamą vaiko raidą, tenkinimą, fizinį ir psichinį saugumą, vaiko teisės į sveikatą ir mokslą užtikrinimą bei kitus specialius vaiko poreikius. Vaikui turi būti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, taikant visą įmanomą koordinuotą kompleksinę pagalbą.
2. VTAPĮ 20 str. 1 d. numatyta, kad tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos turi užtikrinti vaiko apsaugą nuo smurto.
3. VTAPĮ 24 str. reglamentuoja, kad tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi taip ugdyti vaiką, kad jis taptų atsakingu visuomenės nariu, naudodamasis savo teisėmis ir laisvėmis laikytųsi visuotinai pripažintų elgesio normų. Vaikas turi būti ugdomas tinkamai pagal savo amžių ir brandą atlikti savo pareigas ir pats atsakyti už savo poelgius. To paties straipsnio 3 d. numato, kad vaiką, vengiantį atlikti savo pareigas ar pažeidžiantį kitų asmenų teises ir laisves, vaiko tėvai, vaiko atstovai pagal įstatymą arba kiti už vaiko priežiūrą atsakingi asmenys gali tinkamai drausminti, išskyrus fizinės bausmės ar kitas smurto formas. Vaiko teisės išlieka ir tada, kai jis savo pareigų nesilaiko.
4. Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2011 m. balandžio 13 d. įsakymu Nr. 3-223 patvirtintų Keleivių ir bagažo vežimo taisyklių 15 p. numatyta, kad keleivis privalo saugoti bilietą (bagažo kvitą) iki kelionės pabaigos ir jį pateikti, jeigu ekipažas, kontroliuojantis ar prižiūrintis asmuo to pareikalauja, o kai naudojamas elektroninis bilietas (bagažo kvitas), pateikiama elektroninio bilieto skaitmeninė arba fizinė kopija. Vietinio (miesto ir priemiestinio) susisiekimo maršrutų elektroninių bilietų (bagažo kvitų) identifikavimo priemonės nustato savivaldybių institucijos arba jų įgaliotos įstaigos. Savivaldybių institucijos arba jų įgaliotos įstaigos vietinio (miesto ir priemiestinio) susisiekimo maršrutuose gali nustatyti kitą bilietų įsigijimo ir pateikimo kontrolei tvarką.
5. Lietuvos Respublikos transporto lengvatų įstatymo 8 str. 1 d. numato, kad teisę naudotis viešojo keleivinio transporto lengvata turintys asmenys, įsigydami važiavimo bilietą su nuolaida, privalo pateikti šio įstatymo 5, 6 arba 7 straipsnyje nurodytą statusą ar aplinkybes patvirtinantį dokumentą (pažymėjimą). Šis reikalavimas netaikomas <...> kai nėra abejonių dėl vaiko amžiaus.
6. Savivaldybių patvirtintose keleivių ir bagažo vežimo taisyklėse yra numatyta, kad kontrolierius turi teisę išlaipinti keleivį iš transporto priemonės. Kontrolierius, siekdamas netrukdyti viešojo transporto eismui, turi teisę išlaipinti keleivį iš autobuso, arba dėl kitų objektyvių priežasčių (pvz. keleivio agresyvaus elgesio, apsvaigimo ir pan.).
7. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 446 str. 2 d. numato, kad keleivių važiavimas keleivinėmis kelių transporto priemonėmis įsigijus važiavimo bilietą su nuolaida, tačiau nepateikus teisę į transporto lengvatas patvirtinančių dokumentų, užtraukia baudą nuo dešimt iki keturiolikos eurų, o to paties straipsnio 3 p. detalizuoja, jog ne jaunesnių negu septynerių, bet jaunesnių negu keturiolikos metų vaikų vežimas be bilieto, ne jaunesnių negu keturiolikos, bet jaunesnių negu šešiolikos metų vaikų važiavimas be bilieto keleivinėmis kelių transporto priemonėmis užtraukia baudą tėvams arba globėjams (rūpintojams) nuo dvylikos iki dvidešimt keturių eurų.